

c) Que, darréu d'ello, l'asturianu tenga'l mesmu valir que'l castellán en cualquier actuación alministrativa y/o de relación interpersonal y cotidiana na vida de los centros d'enseñanza d'Asturies.

Enseñanza y normalización de la llingua

Colleutivu Llingua y Enseñanza

Dende la so constitución, fai agora más d'un añu, el colleutivu LINGUA Y ENSEÑANZA definióse comu un ente abiertu a tolos enseñantes que compartieren un esmolecimientu pola llamentable situación de la Llingua asturiana na enseñanza, enfotáu'n promover públicu debate sol tema y n'ofrecer propuestes al respetu, y constructivamente críticu coles instituciones competentes nesta xera. Esti mesmu plantegamientu, visto que la situación del asturianu sigue siendo igual de murnia y problemática que fai un añu y que nun hai señales segures de qu'ameyore prósimamente, ye'l que mos mueve güei a diriximos a toos aquellos que tengan vinculación col mundu de la docencia o gobiernu sobre él.

Pa esti colleutivu, falar de **normalización de la llingua** namás pue tener una posible interpretación: llograr que'l nuesu idioma tenga una "presencia real" en tolos ámbitos de la vida educativa del Principáu; quier dicise:

a) Que tea presente comu asignatura fundamental nel currículum escolar de Pre-escolar, EXB y en tolos niveles de EEMM.

b) Que seya posible impartir toles asignatures o parte d'elles n'asturianu.

Lóxicamente, esti plantegamientu esixe que se dean una riestra de pasos intermedios a curtiu y mediu plazu: en resume, una planificación con voluntá de compromisu y d'eficacia; una planificación qu'hasta agora, y magar la petición cada vez más decidida y mayoritaria del pueblu asturianu, ta tovía por facese y paez, sorprendentemente, ser la bestia negra, la llerza insuperable que los partíos asturianos, lo mesmo'l gobernante que los más de los opositores, nun s'atreven a encarar; postura incomprendible si mos paramos a ver los índices d'aceutación del asturianu na enseñanza que daba, nel añu 87, la Tercer Encuesta Rexonal d'Asturies: un 69'46% de los encuestaos yeren partidarios d'esta asignatura, escontra'l 26'47%, que la refugaba. Pese a esta petición de los asturianos, la política educativa del Gobierno Autónomu siguió siendo ruina, y les insuficiencias de centros onde s'imparte asturianu son escandaloses. Oficialmente, notificóse pa esti cursu 88-89 un incrementu de 23 nuevos colexos d'EXB, que se sumaríen a los 93 yá esistentes y a los 5 centros de recursos pa básica; tamos perllorfe de la prometida duplicación anual d'escueles con llingua asturiana. En conxuntu, namás unos 7.000 escolinos d'EXB s'averarán a la so llingua'n clas, un 4% del total de 175.000 qu'hai n'Asturies. Y en EEMM, si l'añu pasáu sólo 3 centros tuvieron l'asignatura, les perspectives más optimistes pal presente (siempre pretensiones oficiales qu'estos próximos meses s'encargarán de confirmar o desmentir) son de que se-yos amiesten otros 7. Tampocu y pue pasar desapercibíu a l'Alministración Pública l'importante índiz d'aceutación de l'asignatura de llingua

asturiana nes escuelas que cunten con ella: más d'un 70%. Por toes estes razones, ente otres cosas y con caráuter urxente, a esti colleutivu abúlten-y inaplazables:

1. L'algame per parte del Principáu de competencias plenes en materia d'educación. D'esta manera evitaríase'l sucursalista procedimientu qu'anguaño se requier pa la presencia del asturianu nes aules: el permisu de Madrid, la renovación tolos años d'un acuerdu ensin visión de futuru, o, lo que ye lo mesmo, la tutela sobre los nuestros derechos llingüísticos y educativos.

2. L'estatutu d'oficialidá pa la nuesa llingua hestórica y nacional. Nun ye esta ponencia'l meyor sitiu pa tratar la bayura de circunstancies polítiques, sociales o llegalas que faen qu'esta seya yá una cuestión ineludible, pero sí podemos apuntar que'l refuerzu de la utilidá, del prestixu y del reconocimientu xeneral d'una llingua ye'l meyor sofitu que pue tener pa que nun se cuestione nos colexos y nos institutos.

Camentamos, per otru llau, qu'agora mesmo ye ineludible entamar un **procesu esperimental xeneralizáu** (entendiendo por talu ún que favoreza que prácticamente tolos estudiantes seyan partícipes d'él, evitándose asina la duplicación del profesoráu, la pérdida d'hores del área llingüística y la dixebra ambiental de los alumnos dientru d'un centru); un procesu, dicimos, qu'afite'l mandáu estatutariu del artículu 4, de tal mou que tolos pas d'Asturies tengan garantizáu'l drechu a que los sos fíos reciban, de mou voluntariu, clases de llingua asturiana, ensin depender de la bona voluntá o'l bon xuiciu de los conceyos escolares, que son los que güei tienen capacidá pa conceder o torgar a los estudiantes la posibilidá de recibir estes clases. Poro, fadría

falta que pal prósimu cursu 1.989-90 tolos centros públicos y concertaos de Pre-escolar, EXB y EEMM cuntaren con profesoráu especializáu n'asturianu y con caráuter estable, de mou que seyan los pas los únicos con capacidá pa decidir si los neños van recibir o non un dependimientu escolar de la nuesa llingua.

Sabemos perbién que nun ta na nuesa manu desendolcar esti procesu esperimental, pero atrevémosnos a asumir la responsabilidá de proponelu, visto que los muérganos que deberíen nun quieren aceptar el riesgu. Por supuestu, esta propuesta de nueso, que nun tien otra intención que nun seya la de utilidá pública, ufiértase a quien tuviere esi poder decisoriu qu'a nosotros mos falta.

Consideramos pa esti procesu un llargor másimu de 3 cursos, y sería llabor de la Consejería d'Educación (y entendemos por Consejería d'Educación aquélla que cunte con plenes competencias) afitar los planes d'estudiu afayaízos. L'equipu d'espertos encargaos d'esta xera, formáu por enseñantes de distintos niveles, pedagogos, llingüístes, téunicos en planificación educativa, etc., atendería a los siguientes aspeutos:

a) Programes y orientaciones pedagóxicos xenerales pal dependimientu del asturianu, qu'amestaríen: 1/ bloques temáticos; 2/ temes de trabayu; 3/ oxetivos y 4/ actividaes. Ye fundamental ufiertar tamién al profesoráu distintes metodoloxíes a esperimentar y contrastar dientru l'aula.

b) Conteníos y niveles básicos que los escolinos habríen algamar nos diferentes cursos y ciclos, y qu'habríen ser: 1/ de fala; 2/ d'escritura; 3/ de morfosintaxis; 4/ de lliteratura

asturiana y 5/ de sociolingüística.

Per otru llau, el colleutivu LINGUA Y ENSEÑANZA considera fundamental que se llogre una conocencia real y oxetiva de la situación sociolingüística de los nuegos escolinos. Pa ello faise necesario cuntar con un equipu esperimentáu, llibre de prexucios, polidisciplinar y profesional, que dea cuenta de la situación sociolingüística de los neños asturianos pa que, cuntando col sofitu de llingüístes y enseñantes del Principáu, se puea iguar un mapa descriptivu qu'esclare la competencia llingüística de los estudiantes.

De toes formes, la esperiencia d'estos caberos cursos d'asturianu na EXB y nes EEMMM permite adelantar yá dalgunos planteamientos de base. Asina:

1- En Pre-escolar:

- La llingua d'enseñanza ha ser dafechu l'asturiana pa les fasteres asturiano-falantes, respetando, en tou casu, la modalidá local. Esto tendría d'aplicase tamién y col mayor procuru nos casos del occidente asturianu, de fala astur-galaica. Tamos siguiendo nesti proceder los encamientos de bayura d'instituciones educatives de tol mundu, qu'aconseyen una continuidá de la llingua familiar al entamar la escolarización, de mou qu'esta se faiga ensin ruptures cola competencia llingüística orixinal. Asina, la UNESCO plantegóse yá'n 1951 esta cuestión, dexando perafito que la llingua más afayaíza pa escolarizar ye la materna.

-Cuandu la llingua materna de los pre-escolinos seya'l castellán, habría iguase un programa afayaízu que contemple'l númberu d'hores mínimes d'enseñanza del asturianu y que vaiga empobináu a llograr una competencia gradual de la ora-

lidá. Quier dicise, siguímos calteniendo la idea de que los escolinos entamen el deprendimientu escolar nel so sistema maternu (nesti casu'l castellán), pero dándo-y al asturianu un caráuter de llingua próxima y ambiental, darréu que ye la llingua hestórica y viva de la comunidá onde s'asitien. Consecuentemente, el tratamientu del asturianu enxamás habría facese comu si se tratase d'un idioma estranxeru, sinón comu daqué que tien de facilitar una xuntura y una integración sociocultural con esti país.

2- Na E.X.B.:

- Habrien preparase métodos de llecto-escritura n'asturianu pal Ciclu Inicial (primer nivel), de mou que, según los casos, seya posible entamar el procesu de deprendimientu n'asturianu o'n castellán. Llograríase asina un meyor y más rápidu progresu de los escolinos al torgar la incongruencia de qu'un neñu fale una llingua y se vea forzáu a entamar la llectura y la escritura n'otra, dacuandu pa él estraña. Por supuestu, siempre cabría dexar la puerta abierta a la voluntá asimiladora ya integradora de los pas castellanu-falantes qu'optaren pol cambiu llingüísticu pa los sos fíos. El númberu d'hores d'asturianu nun podría ser, en ningún casu, inferior a les hores que s'imparten de castellán.

- Nel Ciclu Mediu, y dependiendo de les situaciones concretes (carauterístiques socio-lingüístiques de los alumnos, númberu d'años d'escolarización con presencia del asturianu comu asignatura, posibilidaes del profesóru, etc.), entamaríense procesos d'inmersión (dafechu o parcial); quier dicise, toles asignatures, o polo menos delles, n'asturianu. L'actual política educativa p'Asturies tien comu carauterística fundamental la sumersión llingüística, esto ye, l'usu esclusivu del castellán nes escueles. L'asturianu, na enseñanza, recibe,

de fechu, tratamiento similar al d'una llingua estranxera. Escontra d'esta llacerosa situación, un procesu d'inmersión sería un complementu más de la enseñanza del asturianu, posible nesti momentu'n que los estudiantes yá tan avezaos a la llingua hasta'l puntu de poder resulta-yos útil en materies ayenes al propiu estudiu metallingüísticu. Dende llueu, lo mesmo pal Ciclu Inicial que pal Ciclu Mediu, habría ponese'l mayor enfotu'n que los rapacinos llograren el dominiu de la variante local.

- Nel Ciclu Superior, a lo cabero de la EXB, los neños habríen llograr un bilingüismu real (asturianu-castellán), de mou que se puea xeneralizar la posibilidá de recibir clases n'asturianu, inclusive pa neños de llingua materna castellana. A unes conclusiones asemeyaes llegaba'l MEC nel añu 1982, la traviés del conocíu *Informe sobre la enseñanza de las lenguas españolas y bilingüismo*, al considerar qu'ente les empreses nacionales más inaplazables taba l'algamar, quantu enantes, una distensión nos problemes llingüísticos y fixar un oxetivu que ta llegalmente acutáu: afitar nes fasteres de llingua non castellana un bilingüismu real, esto ye, unes posibilidaes d'emplegu y una estima social neta pa les dos llingües.

3- Nes EEMM:

- Habrá garantizase la continuación de la educación bilingüe, algamando ésta hasta'l caberu nivel: el Cursu d'Orientación Universitaria.

- Nos programes, y según los distintos niveles, habrán trabayase, amás de los lóxicos conteníos de práutica oral y escrita, otros más específicos: a/ morfosintaxis del asturianu, b/ lliteratura asturiana, y c/ sociollingüística aplicada al procesu asturianu.

Aspeutu fundamental a considerar, n'otru sen, ye la **preparación de llibros de testu y material didáuticu**. Nesti tarrén, la Consejería d'Educación tendría de facer un esfuerzu considerable pa llograr un material mínimu que sofite'l llabor del profesoráu'n tolos niveles de la enseñanza non universitaria. Poro, y con oxetu d'afalar toles iniciatives d'elaboración de material didáuticu, la Consejería debería convocar, según les condiciones llegalas afayaíces, premios, subvenciones, concursos y cualisquier otra actividá empobinada a estimular esta xera.

L'autorización preceutiva d'esti material taría al cargu, en tou casu, de la propia Consejería d'Educación, que curiaría por una adecuación de los conteníos a los programes d'enseñanza del asturianu, sofitada pola Academia de la Llingua Asturiana, que daría'l preste dende'l puntu de vista téunicu'n cuantes a la normativización llingüística.

Y, yá pa finar, un caberu apartáu: de la **formación del profesoráu de llingua asturiana**. Pal Colleutivu LLINGUA Y ENSEÑANZA ta claro qu'un desendolque lóxicu d'esti procesu ha pasar, necesariamente, por llograr aína la presencia del asturianu na Universidá, teniendo'n cuenta:

1- Que tien qu'esistir comu especialidá na Escuela Universitaria de Formación del Profesoráu d'EXB y una Facultá de Filoloxía, de tal mou que la capacitación (lo mesmo de profesores d'EXB que d'EEMM) tenga'l mesmu rigor y titulación académica que'l restu de les especialidaes.

2- Que l'asturianu ha tar presente comu asignatura fundamental nos planes d'estudiu de tolos futuros enseñantes d'Asturies, independientemente de la so especialidá. Sería

conveniente, amás, facilitar al profesoráu yá n'activu un procesu convincente de concienciación y actualización del asturianu nos propios centros d'enseñanza onde exerce'l so llabor educativu. Per otru llau, y darréu que tamos nun procesu inacabáu de normalización, faise necesario plantegar un reciclax periódicu del profesoráu d'asturianu, de tal mou que nun haiga una dixebra ente los sucesivos avances normativizadores y el deprendimientu nel aula.

3- Que, según vaiguen surdiendo de la Universidá les primeres promociones d'especialistes n'asturianu, el Principáu d'Asturies, cuntando con autonomía nel tarrén educativu, tien de garantizar una dotación d'enseñantes con caráuter estable y la especialidá de llingua asturiana que cubra les necesidaes educatives d'Asturies.

4- Que, de mou provisional y mentantu nun se llogre una presencia afayaíza del asturianu na Universidá, habría ser la Consejería d'Educación la encargada del reciclax del profesoráu al traviés de l'Academia de la Llingua Asturiana, únicu muérganu oficial capacitáu pa llevar darréu esta xera con independencia de criterios, compromisu normalizador, rigor científicu y conocencia de la llingua.

5- Que l'actual profesoráu encargáu de la enseñanza escolar del asturianu habría tener posibilidá de continuar col mesmu llabor específicu. Darréu d'ello, ye necesario iguar unos calces académicos y alministrativos que faigan posible homologar les titulaciones vixentes cola futura especialidá universitaria.

Ye consciente esti colleutivu qu'un esfuerzu asemeyáu al qu'equí se propón ha facese d'un mou gradual, con una planificación seria y racional ya interesando a toles estayes direutamente implicaes nel procesu (Consejería d'Educación, Academia de la Llingua, Universidá, etc.), y nun tendrá valir a la llarga ensin un fondu llabor de concienciación ya información per parte del gobiernu del Principáu d'Asturies, de los ayuntamientos y cualisquier otu muérganu de calter públicu; ensin presencia nos medios de comunicación, de mou especial na TV asturiana, na vida política y cultural y na documentación pública; y ensin facer un esfuerzu institucional pa que les empreses privaes s'amiesten al procesu, etc. Nesti sen, namás la *oficialidá* (sofitada darréu por una llei de normalización y polos correspondientes reglamentos de desendolque educativu) será a torgar el desaniacu llingüísticu y cultural nel que s'alcuentren agora los estudiantes asturianos.

